

Олег Бажан (м. Київ), Валерій Левченко, Галина Левченко (м. Одеса)

До 90-ї річниці часопису «Краєзнавство» (1927–2017): історія, статистика, особливості

У статті проаналізовано структуру і рубрики, редакційний та авторський склади, основні напрями проблематики публікацій та пріоритетні тенденції розвитку часопису «Краєзнавство».

Ключові слова: часопис «Краєзнавство», журнал, періодичне видання, краєзнавство.

Oleg Bazhan, Valerii Levchenko, Halyna Levchenko

On the 90th anniversary of the magazine «Krayeznavstvo» (1927–2017): history, statistics, features

The article analyses the structure and headings drafting and architectural compositions, the main directions of perspective publications and priority development trends of the journal «Krayeznavstvo». Until the journal receives articles from many educational institutions and research institutions of Ukraine. In the selection of articles for publication in the journal, the editorial Board tries to hold the balance between articles from experts from different regions of the country, the intelligence of young scientists (students and post-graduates) and works of famous scientists. Demonstrated that the magazine occupies a worthy place in the vast array of diverse species and typological features of Ukrainian historical scientific serial publications as an important element of scientific communication and effective means of integration for researchers in the field of local history to world scientific space. Thanks to an interesting and topical subject and an authoritative editorial Board and a high level of publications, printing performance, skilled work of the editors and the entire editorial team of the journal is recognized by authors and readers as one of the leading scientific serials periodicals. With the revival of the journal «Krayeznavstvo» 1993, he became a tribune for discussion and publication of factual and theoretical research local history direction. A distinctive feature of the magazine was a print function on the network of local history institutions in the country, horn of local history to the public.

Key words: journal «Krayeznavstvo», magazine, periodical, krayeznavstvo.

Олег Бажан, Валерій Левченко, Галина Левченко

К 90-й годовщине журнала «Краеведение» (1927–2017): история, статистика, особенности

В статье проанализирована структура и рубрики, редакционный и авторский составы основные направления проблематики публикаций и пріоритетные тенденции развития журнала «Краеведение».

Ключевые слова: журнал «Краеведение», журнал, периодическое издание, краеведение.

Назва часопису «Краєзнавство», одного з найстаріших і авторитетних наукових видань України, знайома, без перебільшення, усім вітчизняним науковцям і краєзнавцям та усім тим, хто захоплюється краєзнавчою історією країни. Про народження часопису, про його довгу і складну історію¹, про його роль у розвитку історичного краєзнавства² можна прочитати у багатьох наукових публікаціях. Однак, нагадати про деякі віхи цієї історії буде не зайвим.

Часопис «Краєзнавство», який відмічає 2017 р. своє 90-річчя, був заснований і почав виходити у Харкові 1927 р. як друкований орган Українського комітету краєзнавства (УКК) і видавався до 1930 р. Рішення про створення УКК було ухвалено наприкінці травня 1925 р. на Першій Всеукраїнській конференції краєзнавства, що відбулася у Харкові за участі 22 регіональних краєзнавчих осередків, на яку зібралися спеціа-

лісти різних галузей науки, причетні до справи дослідження рідного краю. 8 січня 1927 р. УКК ухвалив: «Приступити до видання періодичного органу в розмірі 2 друкованих аркушів, накладом в 2 000 примірників» (з 1928 р. часопис виходив накладом в 1 000 примірників). Перший номер часопису «Краєзнавство» вийшов у квітні 1927 р. на друкарських верстатах найбільшого Харківського виробництва «Пролетарій».

У 1927–1930 рр. головним редактором журналу був М. Г. Криворотченко. Часопис був започаткований як «журнал для масового краєзнавця», одним з головних завдань якого вважалося забезпечення координації в українсько-му краєзнавчому русі.

¹ Див.: Данилюк Ю., Юренко О. Біля початків журналу // Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1993. – Ч. 1. – С. 3; Тронько П. Родовід українського краєзнавства // Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1993. – Ч. 1. – С. 4–7; Тронько П. 70-річчя Українського комітету краєзнавства // Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1995. – Ч. 1–4. – С. 5–8; Тронько П. Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті: до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців. – К.: 2002. – 85 с.; Прокопчук В. С. Український комітет краєзнавства на етапі становлення (1925–1929 рр. ХХ ст.) // Краєзнавство: науковий журнал. – 2005. – № 1–4. – С. 51–57; Бездрабко В. В. Історико-соціологічний аналіз діяльності Українського комітету краєзнавства та часопису «Краєзнавство» // Краєзнавство: науковий журнал. – 2006. – № 1–4. – С. 19–36; Дем'ячук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2006. – 296 с.; Тронько П., Прокопчук В. Український комітет краєзнавства: історія становлення й наслідки діяльності // Краєзнавство: науковий журнал. – 2010. – № 1–2. – С. 76–96; Бажан О. Видання, що пройшло крізь репресії // Слово Просвіти: Всеукраїнський культурологічний тижневик. – 2011. – Ч. 50. – С. 6; Реснт О. Хронограф краєзнавчого руху // Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 2. – С. 5; Бездрабко В. Часопис «Краєзнавство» 1920–1930-х рр.: ювілейні роздуми // Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 2. – С. 6–22; Реснт О., Бажан О. Часопис «Краєзнавство» на шляху оновлення // Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 4. – С. 5–7; Реснт О., Дмитрук В. Поступ українського краєзнавства // Краєзнавство: науковий журнал. – 2015. – № 1–2. – С. 8–27 та ін.

² Бездрабко В. Журнал «Краєзнавство» як джерело інформації з історико-краєзнавчих питань // Матеріали і тези науц. конф., посвященної 30-летию кафедри историографии, источниковедения и археологии ХГУ (II Астаховские чтения), 1–2 ноября 1994 г. – Х., 1994. – С. 114–115; Бездрабко В. Методико-теоретичні проблеми на сторінках часопису «Краєзнавство» (1927–1930 рр.) // Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1995. – Ч. 1–4. – С. 16–18; Бездрабко В. ХІНО та журнал «Краєзнавство» // Українська періодика: матеріали ювіл. наук. конф., присвяч. 70-річчю багатотиражної газети «Харківський університет». – Х., 1998. – С. 31–38; Бездрабко В. В. Журнал «Краєзнавство» та його роль у розвитку історичних регіональних досліджень 1920–1930-х рр.: Автор. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2000. – 19 с.; Бездрабко В. В. Історіографічні спостереження за розвитком краєзнавства в Україні (1920–1930) // Краєзнавство: науковий журнал. – 2002. – № 1–4. – С. 16–21; Рябокобила О. О. Проблема краєзнавства в журналі «Краєзнавство» (20–30-ті роки) // Краєзнавство. – 2002. – № 1/4. – С. 22–24; Савчук В. О. Журнал «Краєзнавство» як феномен краєзнавчого руху в Україні // Краєзнавство. – 2002. – № 1/4. – С. 25–26; Бездрабко В. В. Часопис «Краєзнавство» та краєзнавча справа в Україні (кінець 1920-х – початок 1930-х рр.). – К.: Кам'янець-Подільський, 2005. – 224 с.; Кашаба О. Часопис «Краєзнавство» як популяризатор краєзнавчого руху в Україні (1927–1930 рр.) // Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 2. – С. 22–27; Бровендер Д. Часопис «Краєзнавство» у розбудові історичного краєзнавства в Україні: до 20-ї річниці діяльності (1993–2013 рр.) // Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 4. – С. 8–21 та ін.

Чотири роки, достатньо малий термін для будь-якої справи (за роками виходу журнал не дотягнув до п'ятирічки – популярної у СРСР концепції централізованого державного перспективного плану, який було спрямовано на розвиток різних сфер економіки, техніки і культури на 5 років), були прожиті часописом «Краєзнавство» не у безповітряному просторі, а разом з країною і людьми, з усіма складнощами і суперечностями епохи 1920–1930-х рр., з усіма позитивними і негативними моментами, які у тій чи іншій мірі відображені на його шпальтах. Видання журналу тривало до 1930 р., коли його видавництво було припинено. На зламі 1920–1930-х рр. в умовах браку фінансування, встановлення ідеологічного контролю над краєзнавчим рухом в УСРР, розпочатих політичних репресій проти членів УКК, журнал припинив існування. Впродовж 1930-х рр. члени редакції та велика кількість його авторів були репресовані, згодом під час «хрущовської відлиги» 1950–1960-х рр. – реабілітовані.

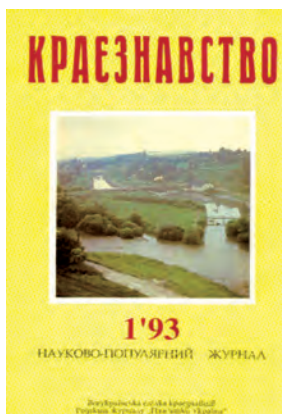
Відродження видання часопису «Краєзнавство» відбулося 1993 р. (свідоцтво про реєстрацію від 24 липня 1992 р.) у Києві Всеукраїнською спілкою краєзнавців України (2008 р. отримала статус Національної – НСКУ) як науково-популярного видання. Всеукраїнська спілка краєзнавців з 1990 р. стала правонаступником і продовжувачем важливої дослідницької діяльності УКК та символічно разом з редакцією журналу «Пам'ятки України» продовжила випуск журналу з 29 номера. Від 2000 р. співзасновником часопису є Інститут історії України НАН України. З того часу «Краєзнавство» із науково-популярного видання перетворилося на науковий журнал, який має унікальну спеціалізацію у галузі різних аспектів наукових історико-краєзнавчих досліджень. Він посів гідне місце у величезному масиві різноманітних за видовими і типологічними рисами українських історичних наукових серіальних видань як важливий елемент наукової комунікації й ефективний засіб інтеграції дослідників у царині краєзнавства до світового наукового простору. З 2009 р. часопис

отримав фахову реєстрацію у ВАК України і був включений до Переліку наукових видань, в яких повинні бути опубліковані основні наукові результати дисертацій на здобуття вчених ступенів кандидата і доктора наук.

На сучасному етапі «Краєзнавство» вже інше видання – не таке, яке було у 1920-х рр. і не таке, як у 1990-х рр. Змінюються світ і Україна, змінюються члени редколегії і співробітники журналу, автори і читачі, еволюціонують теоретичні засади наукових досліджень, що у цілому сприяє позитивним змінам часопису у його вигляді і змісті. На сьогодні це щоквартальний науковий часопис, видання якого є наслідком відродження краєзнавчого руху в Україні та який є провідним осередком наукових досліджень у царині історії рідного краю – кожного куточку країни, що представляє спадкову лінію розвитку історико-краєзнавчих досліджень, яка була сформована ще у 1920-х рр. провідними українськими краєзнавцями О. В. Ветуховим, В. О. Гериновичем, К. В. Дубняком, А. П. Ковалівським, Ф. А. Козубовським, В. Г. Кравченком, М. Г. Криворотченком, М. П. Левицьким, С. Л. Рудницьким, О. А. Янатою та ін.

Завдяки Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р., внесеним у наступні роки до нього змінам та взагалі демократичним пріоритетам у розбудові України, в якому прописано, що «Друковані засоби масової інформації є вільними. Забороняється створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації», часопис «Краєзнавство» (zareєстровано Міністерством юстиції України, свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 1722 від 6 грудня 1995 р.) став незалежним виданням, не пов'язаним безпосередньо з жодною з політичних сил або громадською організацією та спрямованого на співпрацю з науковими і творчими спілками, що дає можливість редакції залучати кращі сили української науки і краєзнавчого руху.

На момент відродження 1993 р. й до сьогодні часопису подібної спрямованості як «Краєзнавство» в Україні не було і не існує. Буквально з перших кроків журнал був визнаний авторами та читачами завдяки цікавій і актуальній тематиці та авторитетній редколегії, високому рівню публікацій, поліграфічного

виконання, кваліфікованої роботи редакторів і всього редакторського колективу.

З відродженням часопис «Краєзнавство» розвивається як трибуна для дискусії і публікації фактологічних і теоретичних досліджень історико-краєзнавчого напрямку. Відмінною особливістю журналу стала функція друкованого органу мережі краєзнавчих установ країни, рупора краєзнавчої громадськості. Ці завдання успішно реалізуються вже понад 20 років.

Весь час видання часопису «Краєзнавство» умовно можна розділити на два періоди – «радянський» і «сучасний», в які за 23 роки вийшло 97 номерів у 46 випусках. Станом на кінець 2016 р. загальна кількість років його виходу складає 23 – 4 роки у період 1927–1930 рр. і 19 років від 1993 до 2017 рр. (1993–1995, 1999–2003, 2005–2006, 2008–2016). «Чорними» роками для «життя» часопису були періоди 1931–1992 рр., 1996–1998 рр. та 2004 і 2007 рр., коли не було здійснено видання жодного номеру. Отже, безумовно, при подальшій позитивній ситуації видання журналу 2018 р. буде 25 роком його «життя», що стане для нього своєрідним «напівювілеєм».

У «радянський» період за чотири роки світ побачили 28 номерів журналу «Краєзнавство» в 11 випусках (1927 р. – три номери вийшли трьома окремими випусками, 1928 р. – десять номерів у п'яти випусках (три номери вийшли окремими випусками, № 2–3 і № 6–10 одним випуском), 1929 р. – десять номерів у двох випусках (№ 1–2 і № 3–10 одним випуском), 1930 р. – № 1–5 одним випуском). Всього у 1920-х рр. світ побачило 16 000 примірників часопису. До складу редколегії часопису «Краєзнавство» входили науковці, громадські діячі, журналісти, зокрема мовознавець і фольклорист О. В. Ветухов, історик і географ В. О. Геринович, географ і економіст К. В. Дубняк, географ і картограф С. Л. Рудницький, агроном і ботанік О. А. Яната та ін.

Система рубрикації під час першого періоду існування журналу включала сім розділів, які редколегія зазначала на останніх сторінках обкладинки семи номерів³: «Загальний», у якому

висвітлювалися теоретичні основи і загальні питання краєзнавства; «Методика краєзнавчої роботи», де вміщувалися матеріали, в яких були практичні вказівки з краєзнавчої роботи; «Шкільне краєзнавство», де обговорювали проблеми методики і висвітлювали результати краєзнавчої роботи в освітніх установах; «Наш край», де друкувалися матеріали, що ілюстрували практичні досягнення у справі вивчення окремих регіонів України краєзнавчими організаціями або окремими краєзнавцями; «Життя краєзнавчих організацій», де публікувалися відомості про роботу первинних краєзнавчих осередків; «Бібліографія» – містив списки рекомендованої краєзнавчої літератури, огляд нової краєзнавчої літератури та матеріали «з питань організації краєзнавчої бібліографії по наших українських краєзнавчих об'єднаннях, огляди та рецензії на книжки та статті з поля краєзнавства взагалі, його методики зокрема та краєзнавчих праць, розроблених в прикладанні до певного краю»⁴; «Керуючі матеріали», в якому подавалися інструкції та методичні рекомендації УКК.

Упродовж перших чотирьох років існування часопису на його шпальтах було надруковано 158 публікацій, з яких 77 наукових статей і 81 повідомлення. Загальний обсяг 11 випусків склав 574 сторінки. Авторами публікацій стали 65 осіб. Дев'ять статей підписані криптонімами, три публікації були подані без підпису⁵, дві за підписом «Редакції»⁶, низка повідомлень і звітів була подана від УКК. За статевим розподілом однозначну більшість авторів склали чоловіки – 62 персони, при участі тільки 3 жінок (Г. Закревська, Н. Занфірова, Н. Ніколіна). Найактивнішими дописувачами стали М. Г. Криворотченко (7 статей), В. О. Геринович (5 статей, 2 повідомлення), Д. Зайцев і С. Ялі (по 5 статей і 1 повідомлення), М. С. Косовський, Д. Ф. Соловей і М. Г. Устенко (по 4 статті), П. П. Молоков-Журський (2 статті, 2 повідомлення), К. В. Дубняк, В. Г. Кравченко, Н. Занфірова і А. Фещенко (по 3 статті), Ф. А. Козубовський і І. П. Курило-Кримчак (по 1 статті і 2 повідомлення) та ін.

³ Див.: Краєзнавство. – 1927. – № 2, 3; 1928. – № 4, 5; 1929. – № 1–2, 3–10; 1930. – № 1–5.

⁴ Козаченко А. Краєзнавча бібліографія // Краєзнавство. – 1927. – № 1. – С. 32.

⁵ Вивчення села // Краєзнавство. – 1927. – № 1. – С. 14–16; Вивчення села // Краєзнавство. – 1927. – № 2. – С. 9; Програм опису села // Краєзнавство. – 1927. – № 3. – С. 16.

⁶ Дослідження кустарних промислів // Краєзнавство. – 1927. – № 1. – С. 10–11; До роботи гуртків юних натуралістів // Краєзнавство. – 1928. – № 4. – С. 11–12.

Під час виходу часопису «Краєзнавство» у 1920–1930 рр. на його шпальтах була представлена достатньо активна діяльність членів УКК і деяких місцевих краєзнавчих організацій (бюро, громад, гуртків, кабінетів, музеїв, спілок, товариств тощо) різного підпорядкування. На сторінках журналу не рівномірно було представлено інформацію щодо краєзнавчої діяльності у багатьох округах⁷ УСРР. З наявних 53 округів були подані дані по 29 округам (≈55 %), тоді як діяльність іншої, майже половини, частини округів не була висвітлена. Лідерами за повідомленнями про роботу первинних краєзнавчих осередків були Дніпропетровська (Катеринославська), Коростенська і Лубенська округи (по 5). Інші 26 округів мали такі показники: Криворізька і Мелітопольська (по 4 повідомлення); Кам'янецька, Кременчуцька, Маріупольська, Ніжинська, Тульчинська (по 3); Білоцерківська, Глухівська, Ізюмська, Конотопська, Лисаветградська (Зинов'євська), Полтавська, Уманська, Харківська, Чернігівська, Черкаська (Шевченківська) (по 2); Артемівська, Бердичівська, Вінницька, Житомирська, Запорізька, Корсунська, Луганська, Одеська, Роменська (по 1). За чисельністю округів, що надали 8 відомостей щодо краєзнавчої діяльності, на першому місці була Київська губернія – 5 округів (Бердичівський, Білоцерківський, Корсунський, Уманський, Черкаський) із 7 загальних. За кількістю опублікованих даних на шпальтах «Краєзнавство» одноосібним лідером стала Катеринославська губернія, 4 округи якої (Запорізька, Катеринославська, Криворізька, Мелітопольська) разом подали 14 повідомлень. Найгірша ситуація склалася з представництвом інформації з південних округів. З 6 округів Одеської губернії за чотири роки видання журналу

на його сторінках про діяльність південних краєзнавчих осередків було повідомлено лише тільки тричі – два рази з Єлисаветградської округи⁸ і один раз з Одеської⁹. Хоча у царині краєзнавства в Одесі плідну діяльність здійснювали декілька науково-дослідних установ. Серед них провідним і потужним осередком виступала Одеська комісія краєзнавства при Українській академії наук (1923–1930)¹⁰, до складу якої входили десятки відомих науковців у різних галузях знання. Пояснення причин обмеженості комунікативних зв'язків між одеськими краєзнавцями і членами УКК заслуговує на окреме дослідження.

Незважаючи на певні недоліки та швидку зміну пріоритетів у різних сферах культури в країні, у зазначений період часопис «Краєзнавство» у цілому достатньо оперативно й повно відображав процес становлення і поступового розвитку мережі краєзнавчого руху в УСРР. Подальший ґрунтовний і різноаспектний аналіз публікацій на шпальтах журналу надасть можливість визначити його роль у формуванні пріоритетів напрямів наукових розвідок та їх теоретичну і фактологічну складову на зорі розвитку краєзнавчих досліджень в Україні.

На сучасному етапі від 1993 до 2016 рр. було видано 35 випусків, на шпальтах яких було надруковано 1 195 публікацій, з яких 922 наукових статей і 273 повідомлення. Загальний обсяг 35 випусків склав 7 788 сторінки. Першим головним редактором часопису «Краєзнавство» за часів незалежності України став академік НАНУ П. Т. Тронько (1993–2011), якому як Голові правління НСКУ (1990–2011) належить ініціатива і безпосередня участь у відновленні видання журналу. Він керував журналом понад 18 років аж до своєї смерті. Завдяки досвіду і наполегливій

⁷ Округа – одиниця територіально-адміністративного поділу УСРР, що існувала від квітня 1923 р. до липня 1930 р. та була перехідною системою від губерній до областей. 12 квітня 1923 р. друга сесія ВУЦВК прийняла постанову «Про новий адміністративно-територіальний поділ України», згідно з якою в УСРР 9 губерній були поділені на 53 округи.

⁸ Шевченко Е. Зинов'ївська округа // Краєзнавство. – 1928. – № 6–10. – С. 69–70; Шевченко С. Зинов'ївщина // Краєзнавство. – 1929. – № 1–2. – С. 59.

⁹ Одеська округа // Краєзнавство. – 1927. – № 1. – С. 30.

¹⁰ Див.: Вісник Одеської комісії краєзнавства при Всеукраїнській академії наук. – 1924. – Ч. 1. – 24 с.; 1925. – Ч. 2–3. – 274 с.; Вісник Одеської комісії краєзнавства при Українській академії наук. – 1925. – Ч. 2–3. Секція археологічна. – 70 с.; 1925. – Ч. 2–3. Секція вивчення природних багатств. – 39 с.; 1925. – Ч. 2–3. Секція етнографічно-лінгвістична. – 106 с.; 1925. – Ч. 2–3. Секція соціально-історична. – 53 с.; 1929. – Ч. 4–5. Секція вивчення природних багатств. – 112 с.; 1929. – Ч. 4–5. Секція німецька, вип. I. – 44 с.; 1929. – Ч. 4–5. Секція соціально-історична. – 156 с.; 1930. – Ч. 4–5. Секція археологічна. – 186 с.; 1930. – Ч. 4–5 (Секція для вивчення грецької нацменшості, вип. I). – 48 с.

праці П. Т. Тронько зібрав команду талановитих колег-однодумців навколо ідеї видання і поширення журналу, який став одним з найавторитетніших і найпопулярніших історичних наукових серіальних видань України. З 2012 р. головним редактором журналу є член-кореспондент НАНУ О. П. Реєнт, який продовжує втілювати у життя ідеї свого попередника та реалізовувати нові прогресивні плани щодо перспективного розвитку часопису.

На початку сучасного періоду у 1993–1994 рр. «Краєзнавство» мало два керівних органи: редакційну раду (сприяла редакції у визначенні актуальної тематики для журналу) і редакцію. До складу редакційної ради входили 30 осіб: П. Арсенич, Н. Берегова, Н. Булаєвська, В. Врублевська, Ю. Гаврилюк, Ю. Данилюк, Ф. Двірник, Г. Дем'ян, В. Звагельський, М. Іщенко, І. Кардаш, А. Карнабіда, П. Лаврів, В. Лакизюк, І. Лоб'юк, Т. Максим'юк, О. Маринич, Г. Мокрицький, А. Моргун, А. Непокупний, М. Поно-

маренко, В. Прокопчук, С. Пушик, П. Ротач, А. Сериков, В. Смолій, М. Сополига, Б. Ткаченко, С. Щербань, Б. Якимович. Визначення поточної редакційної політики часопису, розгляд і затвердження чергових випусків та контроль діяльності журналу здійснювала редакція. Під час підготовки першого випуску (1993) до її складу входило п'ять осіб: П. Тронько (головний редактор), Г. Гайовий, А. Ситник, М. Кириченко, І. Стариковська. При роботі над другим випуском (1994) до її складу входили: П. Тронько (головний редактор), В. Лакизюк (заступник головного ректора), А. Ситник (відповідальний секретар), М. Кириченко (художній редактор). За видання третього випуску (1995, № 1–4) відповідала редакція у складі П. Тронька (головний редактор), Г. Гайового (заступник головного редактора), А. Ситника (відповідальний секретар). Починаючи з 1999 р. керівним органом «Краєзнавство» є редакційна колегія, до складу якої у різні часи входило 48 осіб (див. табл. А).

Таблиця А

Склад редакційної колегії журналу «Краєзнавство» у 1999–2016 рр.

№	Прізвище	1999	2000	2001	2002	2003	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016, 1–2	2016, 3–4
1	Адамовський В.	–	–	–	–	–	ч ¹¹	ч	в с ¹²	ч	ч	–	–	–	–	–	–	–
2	Андрусишин Б.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	з ¹³	з	з	з	з	–
3	Бажан О.	ч	з	з	з	з	з	з	з	з	з	з	п з ¹⁴	п з	п з	п з	п з	п з
4	Баженов Л.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
5	Бакіров В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч
6	Бондаренко Г.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
7	Великочий В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
8	Винокур І.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9	Врублевська В.	ч	ч	ч	ч	ч	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10	Гальчак С.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
11	Головко М.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
12	Гончаров О.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч	ч
13	Горбик В.	–	–	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч	ч	–	–	–	–	–	–
14	Гуржій О.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
15	Даниленко В.	–	–	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
16	Данилюк Ю.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
17	Дмитрук В.	–	–	–	–	–	–	–	–	в с	в с	в с	ч	ч	ч	ч	ч	ч
18	Добржанський О.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч
19	Завальнюк О.	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
20	Звагельський В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	–
21	Зінченко В.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	ч	–	–	–	–	–

¹¹ Член редакційної колегії.

¹² Відповідальний секретар редакційної колегії.

¹³ Заступник головного редактора.

¹⁴ Перший заступник головного редактора.

Закінчення таблиці А

№	Прізвище	1999	2000	2001	2002	2003	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016, 1-2	2016, 3-4
22	Клепак Г.	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-
23	Копилов А.	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Копилов С.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	-
25	Косило М.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч
26	Коцур В.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч
27	Лисенко О.	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
28	Литвин М.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	-
29	Маньковська Р.	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
30	Милько В.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч
31	Місінкевич Л.	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Непомнящий А.	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-
33	Нестуля О.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч
34	Ничкало Н.	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Панченко П.	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	Пінчук Ю.	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37	Прокопчук В.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-
38	Рафальський О.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	-
39	Реєнт О.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	гр	гр	гр	гр	гр	гр
40	Рубльов О.	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч
41	Савченко Г.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч
42	Савчук В.	з	з	з	з	з	пз	пз	пз	з	з	з	з	з	з	з	з	-
43	Ситник А.	пз	пз	пз	пз	пз	з	з	з	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-
44	Скляренко Є.	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45	Смолій В.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч
46	Удод О.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	з
47	Чухліб Т.	-	-	-	-	-	-	-	-	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-
48	Швидько Г.	ч	ч	ч	ч	ч	вс	вс	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	ч	-

За часів сучасного періоду членами редакційної колегії журналу «Краєзнавство» були і залишаються відомі українські науковці. Члени редколегії постійно публікують результати своїх наукових досліджень у часопису, виступають в якості рецензентів, редакторів випусків і спецвипусків. Багато з них мають високі індекси цитування наукових праць. Починаючи з 1999 р. журнал має постійну редакційну колегію, яка визначає функціональне призначення й узгоджує програму видання.

Єдиною «болючою» проблемою усіх часів у виданні часопису були економічні негаразди, брак фінансування, через що перші номери журналу видавали незначними накладками, були вони не такого обсягу, як хотіли того його видавці. Перші два номери часопису «Краєзнавство» мали доволі скромне поліграфічне оформлення. Якість паперу і друку потребували суттєвого покращення. При цьому незначними були обсяги журналу, тоді як накладки журналу

іноді досягали неповторної кількості примірників, як, наприклад, 1995 р. – 3 600 примірників. Не сталий обсяг і наклад часопису впродовж всього сучасного періоду у першу чергу залежав від нестабільної економічної ситуації в країні та загального суспільно-політичного становища, особливо у 2014–2016 рр. (див. табл. Б та діаграму).

Нестабільна ситуація з обсягом, накладом і регулярністю виходу часопису була пов'язана із постійною матеріальною скрутою. Неймовірні ускладнення доводилося долати зусиллями членів редакційної ради, аби забезпечити вихід випусків журналу «Краєзнавство». У перші роки видання часопису «трималося на плаву» лише завдяки ентузіазмові ініціатора його відродження – П. Т. Тронька, який взяв на себе роль модератора ідей, головного редактора і менеджера. Комплектування портфелю журналу, наукове редагування статей, їх коректуру виконують члени редакції часопису.

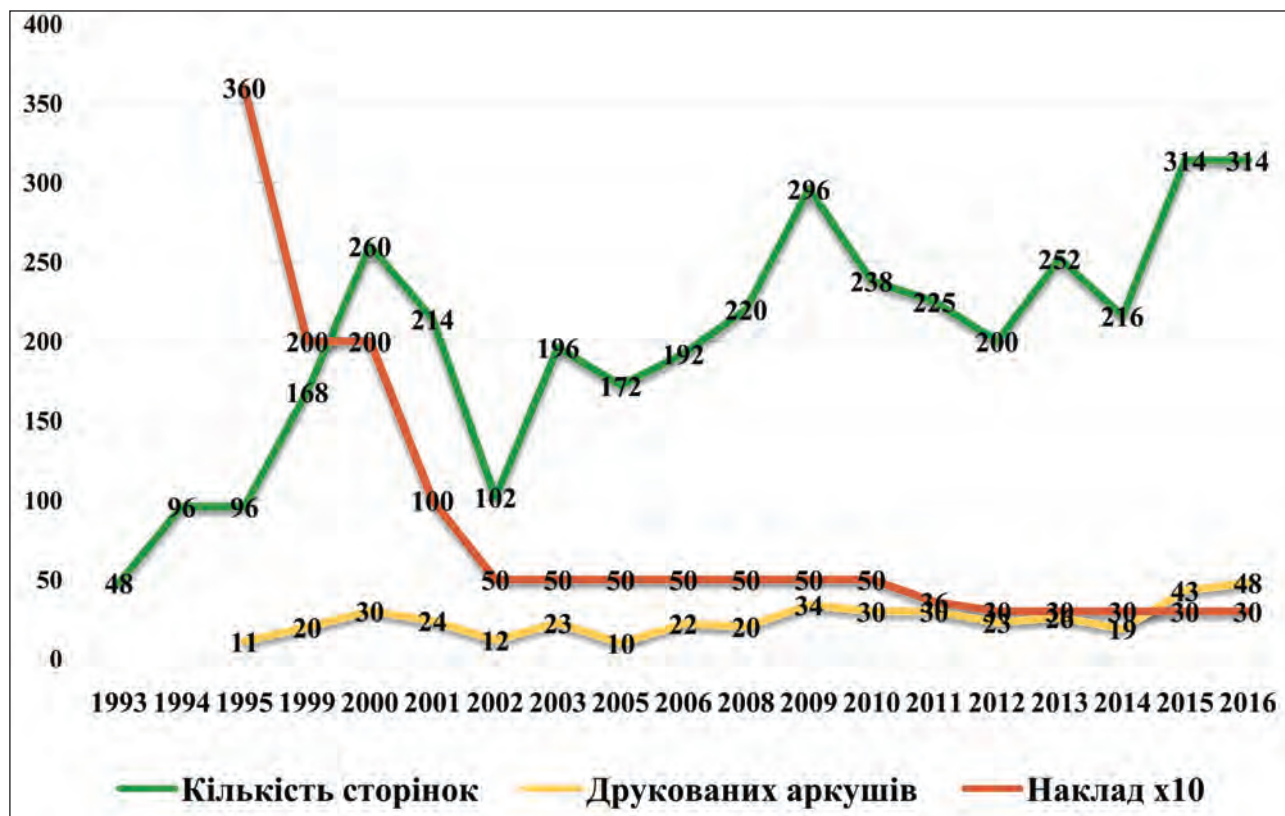
Таблиця Б

Показники кількості сторінок, друкованих аркушів та накладу
часопису «Краєзнавство» за 1993–2016 рр.

Показники	Рік видання і номер											
	1993, 1	1994, 1–2	1995, 1–4	1999, 1–4	2000, 1–2	2001, 1–4	2002, 1–4	2003, 1–4	2005, 1–4	2006, 1–4	2008, 1–4	2009, 1–2
Кількість сторінок	48	96	96	168	260	214	102	196	172	192	220	248
Друкованих аркушів	–	–	11,2	–	30,23	24,9	11,85	22,78	9,91	22,32	20,32	28,83
Наклад	–	–	3600	–	2000	1000	500	500	–	–	500	500
Показники	Рік видання і номер											
	2009, 3–4	2010, 1–2	2010, 3	2010, 4	2011, 1	2011, 2	2011, 3	2011, 4	2012, 1	2012, 2	2012, 3	2012, 4
Кількість сторінок	344	282	238	196	220	342	136	304	184	180	224	212
Друкованих аркушів	39,06	33,01	27,90	–	–	40,44	15,81	35,34	21,39	20,93	26,04	25,35
Наклад	500	500	500	500	500	300	300	300	300	300	300	300
Показники	Рік видання і номер											
	2013, 1	2013, 2	2013, 3	2013, 4	2014, 1	2014, 2	2014, 3–4	2015, 1–2	2015, 3–4	2016, 1–2	2016, 3–4	2017
Кількість сторінок	238	254	218	298	236	218	196	294	334	292	336	
Друкованих аркушів	27,67	27,67	26,04	26,04	19,25	16,9	23	47,45	38,83	47,45	47,45	
Наклад	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	

Діаграма

Динаміка показників кількості сторінок, друкованих аркушів та накладу
часопису «Краєзнавство» у 1993–2016 рр.

Попри успіхи «Краєзнавство» на ниві наукового життя на сучасному етапі, стикається з низкою проблем. У першу чергу це стосується економічної ситуації, зокрема в поліграфічній сфері, яка з року в рік залишається однією з болючих проблем редколегії. Дефіцит і дорожнеча паперу, відсутність власних поліграфічних можливостей, брак державного фінансування – все це об'єктивно ускладнює процес видання часопису. Однак безперечний успіх кожного випуску журналу, проявлення організаторських здібностей членів редколегії – підштовхують їх до пошуку шляхів подолання усіх перешкод, що врешті зумовило перетворення часопису на авторитетне і престижне серіальне наукове видання.

Безперечно, вихід часопису «Краєзнавство» був би неможливим без благодійної підтримки. Складання та макетування перших двох випусків (1993 і 1994) було здійснено на комп'ютерній системі, наданій Фондом кафедр українознавства (ФКУ) при Гарвардському університеті США¹⁵. Ці випуски журналу віддруковано було у друкарні, також наданій ФКУ. Матеріальну підтримку видання спеціального випуску, присвяченого 70-річчю УКК надала Харківська обласна державна адміністрація¹⁶. Фінансову підтримку видання випуску 1999 р. надав голова Хмельницької обласної організації О. В. Мазурчак¹⁷, випуску 2000 р. – ректор Інституту туризму Федерації профспілок України П. М. Слободян¹⁸. Перший випуск журналу 2015 р. видано за підтримки С. Р. Гриневецького¹⁹, а другий випуск 2016 р. – за підтримки директора приватного сільськогосподарського підприємства «Плешкані», депутата Золотоніської районної ради Черкаської області Л. І. Лисун²⁰.

На початку 1990-х рр. з відродженням журналу «Краєзнавство» його редакція проводила процес пошуку тематики рубрик, які впродовж всього часу зазнавали уточнень і замін. На сучасному етапі у 35 випусках видання було презентовано 90 рубрик. У першому випуску 1993 р.

було представлено 4 рубрики, вже у наступному (1994) – 9 рубрик. У наступні роки кількість розділів варіювалася, що призвело до того, що в останні роки у сучасному вигляді часопис наповнюють у середньому 10–11 постійних рубрик. Рубрикою-«старожилом» журналу, яка від 1993 р. й до сьогодні без зміни зберігає свою назву і актуальність та залишається однією з центральних, є «Літопис українського краєзнавства» (з'являлась у 23 випусках). Ще дві рубрики, не зважаючи на незначну зміну їх назв у порівнянні з варіацією 1993 р. («Краєзнавці» і «Історія міст і сіл України») можна вважати «найстарішими» та одними з постійних розділів часопису – відповідно «Краєзнавство в особах» (28) та «Історія міст і сіл України: історико-теоретичні проблеми вивчення» (21). Одними з постійних рубрик журналу також є «Історія України у світлі регіональних досліджень» (з урахуванням розділу «Регіональні дослідження в Україні» з'являлась у 24 випусках), «Огляди» (23), «Церковно-історичне краєзнавство: витoki та сучасний ракурс» (17), «Музейництво в Україні: історія та проблеми сучасного розвитку» (14), «Теоретично-методологічні засади освітянського краєзнавства» (з урахуванням рубрики «Педагогіка і краєзнавство» зустрічається у 13 випусках), «Джерелознавчі та біографічні студії» (11), «Вітчизняне пам'яткознавство: традиції, досвід, перспективи» (9), «Регіональні аспекти історичної демографії» (8) тощо. На окрему увагу заслуговує розділ журналу «Національна спілка краєзнавців України: панорама сучасного життя», який містить інформаційні повідомлення щодо різних форматів наукових, науково-методичних і науково-популярних форумів з різноманітних питань краєзнавства проведених у різних кутках України, що демонструє активну роботу краєзнавчих осередків усіх рівнів.

Багато місця на шпальтах часопису «Краєзнавство» приділяється новим дослідженням щодо раніше невідомих або призабутих подій в історії України, наслідком чого стає вихід тема-

¹⁵ Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1993. – № 1. – С. 48; 1994. – № 1–2. – С. 2.

¹⁶ Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1995. – № 1–4. – С. 1.

¹⁷ Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1999. – № 1–4. – С. 5.

¹⁸ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2000. – № 1–2. – С. 6.

¹⁹ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2015. – № 1–2. – С. 4–5.

²⁰ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2016. – № 3–4. – С. 3.

тичних номерів часопису. Деяким подіям в історії країни та краєзнавчої науки журнал присвятив окремі випуски. Так, громадськості й науковому співтовариству були представлені випуски журналів, присвячених історії й культури Харківщини²¹, Хмельниччини²² і Одещини²³. Активно редколегія журналу започатковувала рубрики, присвячені певним «круглим» датам в історії України. Так, були започатковані рубрики, приурочені «До 350-річчя Української національно-визвольної революції»²⁴, «До 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців»²⁵, «До 60-річчя Великої Перемоги»²⁶; «До 61-ї річниці визволення України»²⁷; «До 95-річчя головного редактора журналу «Краєзнавство» академіка НАН України П. Т. Тронька» і «65 років перемоги у Великій Вітчизняній війні»²⁸; «До 925-річчя міста Луцька» і «До 75-річчя стахановського руху»²⁹; «До 150-річчя скасування кріпосного права»³⁰; «До 70-річчя початку Великої Вітчизняної війни» і «До 300-річчя Олешківської Січі»³¹; «Кременчуку – 440 років», «До 70-ї річниці партизанського руху в Україні у період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» і «До 150-річчя залізничного транспорту України»³²;

до 75 роковин «Великого терору»³³; до 85-річчя журналу «Краєзнавство»³⁴; «Україна у війнах Наполеона (до 200-річчя французько-російської війни 1812 року)», «До 100-річчя від дня народження поета Андрія Малишка»³⁵ і «До 150-річчя з дня народження Бориса Грінченка»³⁶; «До 160-річчя з дня народження Миколи Аркаса» і «До 120-річчя від дня народження історика, краєзнавця, музеолога, архівіста, бібліофіла Василя Базилевича»³⁷; «До 350-річчя набуття Гадячем статусу гетьманського міста», «До 95-річчя Української гетьманської держави» і «До 150-річчя з дня народження Володимира Вернадського»³⁸; до 70-х роковин Волинської трагедії та «До 70-річчя початку визволення України від нацистських загарбників»³⁹; до 20-річчя з часу відновлення журналу «Краєзнавство», до 80-х роковин Голодомору 1932–1933 рр. в Україні та «До 90-річчя з дня народження музейника Михайла Сікорського»⁴⁰; «До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка»⁴¹; до 100-х роковин початку Першої світової війни та «До 70-річчя вигнання нацистських окупантів з України»⁴²; «До 90-річчя Національної спілки краєзнавців України» і «До 150-річчя Одеського національного

²¹ Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1995. – № 1–4.

²² Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1999. – № 1–4.

²³ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2015. – № 1–2.

²⁴ Див.: Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1999. – № 1–4.

²⁵ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2000. – № 1–2; 2001. – № 1–4.

²⁶ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2005. – № 1–4.

²⁷ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2006. – № 1–4.

²⁸ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2010. – № 1–2.

²⁹ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2010. – № 4.

³⁰ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2011. – № 1.

³¹ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2011. – № 2.

³² Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2011. – № 4.

³³ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 1.

³⁴ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 2.

³⁵ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 4.

³⁶ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2012. – № 4; 2013. – № 4.

³⁷ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 1.

³⁸ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 2.

³⁹ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 3.

⁴⁰ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2013. – № 4.

⁴¹ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2014. – № 1; 2; 3–4.

⁴² Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2014. – № 3–4.

університету ім. І. І. Мечникова»⁴³; «До 100-річчя від дня народження Петра Тронька»⁴⁴; «До 150-річчя з дня народження Михайла Грушевського»⁴⁵; «До 160-річчя з дня народження Івана Франка»⁴⁶.

До деяких номерів журналу увійшли матеріали наукових форумів проведених у різних містах України: у Києві 16 вересня 2010 р. в Інституті історії України НАН України Всеукраїнської наукової конференції «Історія України крізь призму мікроісторії та історії повсякденності»⁴⁷, в Івано-Франківську 6–7 жовтня 2011 р. XII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи», присвяченої 200-річчю від дня народження українських просвітителів І. Вагилевича та М. Шашкевича⁴⁸. У подібних тематичних рубриках, які регулярно презентує редколегія, є своя «родзинка» – такі розділи значно розширюють бібліографічне поширення видання, адже більшість бібліотек формують до таких дат окремі тематичні покажчики і каталоги, що у свою чергу поширює престижність і популярність журналу.

Крім традиційних і періодичних «круглих» рубрик редколегія часопису пропонує презентацію нових розділів. У найближчій перспективі редколегія журналу планує започаткувати рубрики, присвячені історії садиб, палаців, генеалогічним дослідженням, історичній урбаністиці (історія міста, міське середовище, побут міста, культурний простір, місця пам'яті, мода тощо), історії повсякденності (один із сучасних напрямів розвитку історичної науки, в межах якого ведуться дослідження умов життя, праці та відпочинку сучасної людини), розгорнути дискусію з питань, які допомагатимуть окреслити пріоритетні напрями краєзнавства в Україні.

Щодо особливостей тематичного наповнення збірника «Краєзнавство», то аналіз видання за весь період його існування дає змогу розподілити всі його публікації на такі групи: 1) наукові статті, 2) рецензії, 3) огляди, 4) повідомлення,

5) наукова інформація. Більшість наукових публікацій «Краєзнавство» першої групи присвячено висвітленню проблем історії України. Доволі значна також кількість наукових розвідок присвячена біографічним і біоісторіографічним дослідженням. У журналі широко представлені кваліфіковано підготовлені археографічні розвідки. Публікації з проблем всесвітньої історії в збірнику також є, але загалом їх небагато. Певна кількість публікацій висвітлює актуальні проблеми окремих спеціальних історичних дисциплін – передусім джерелознавства та історіографії.

Наукове обличчя будь-якого видання творять його автори. За нашими підрахунками, у 35 випусках часопису «Краєзнавство» протягом 1993–2016 рр. було опубліковано 1 195 публікацій (статей, повідомлень, рецензій, оглядів), авторами яких виступили 721 особа. Вагому роль у наповненні портфеля збірника відіграють фахові історики. Окремі з них публікувалися у 10 й більше випусках часопису. До умовно-символічної «збірної» найактивніших дописувачів журналу входять О. Г. Бажан (33 публікації), Р. В. Маньковська (21), О. П. Реєнт і П. Т. Тронько (по 16), Є. В. Букет (15), О. П. Гончаров (14), О. М. Жам і В. О. Савчук (першим з авторів подолав відмітку 10 публікацій) (по 13), Г. Г. Денисенко (11), Г. В. Бондаренко, О. І. Бонь, В. І. Дмитрук і В. С. Прокопчук (по 10).

Започаткована у перших відроджених випусках часопису широка географія авторів матеріалів зберігається впродовж всього часу його видання на сучасному етапі. Серед авторів журналу є представники всіх без винятку областей України (див. карту). Такий розширений географічний авторський колектив дозволяє максимально наближено представити рівень наукових досліджень у царині краєзнавства у всіх регіонах України.

До часопису надходять статті з багатьох освітніх закладів і науково-дослідних установ України. Активно співпрацюють з виданням працівники профільних науково-дослідних

⁴³ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2015. – № 1–2.

⁴⁴ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2015. – № 3–4.

⁴⁵ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2016. – № 1–2.

⁴⁶ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2016. – № 3–4.

⁴⁷ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2010. – № 3.

⁴⁸ Див.: Краєзнавство: науковий журнал. – 2011. – № 3.

Оскільки краєзнавство є комплексною наукою, редколегія часопису публікує студії фахівців різних профілів – істориків, археологів, етнографів, географів, освітян, бібліотекарів, архівістів, музейних працівників, письменників, журналістів тощо, усіх тих, хто досліджує різні аспекти історії рідного краю.

На сучасному етапі політика редколегії – максимальна відкритість видання. Вона підтримує політику відкритого доступу до змісту часопису, що означає, що усі публікації знаходяться у вільному доступі та є безкоштовними для користувачів, які можуть читати, завантажувати, копіювати, поширювати, роздруковувати, або посилатися на повний текст матеріалів журналу, не питаючи попереднього дозволу від видавця або автора, при одній обов'язковій умові – посиланні на автора.

Збільшення читацької аудиторії часопису великою мірою сприяє його безкоштовна розсилка до понад 140 найбільших фондосховищ України (університети, бібліотеки, архіви, музеї тощо) та доступна для завантаження його pdf-версія на сайтах НСКУ, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України та Інституту історії України НАН України, де у вільному доступі розміщуються повнотекстові версії усіх номерів журналу за всі роки його видання. У лютому 2013 р. НСКУ надала дозвіл на публікацію електронної версії журналу «Краєзнавство» на умовах CC BY-SA. На 2017 р. часопис включено до бази даних Google Scholar, Slavic Humanities Index, Україніка наукова, РИНЦ.

Максимально широке уявлення часопису в інформаційних ресурсах дозволяє зробити його доступним для вчених, краєзнавців та усіх, кого вабить історія краю з усіх регіонів країни і зарубіжних фахівців та допомагає реалізувати основну місію видання – поширення сучасних знань, нових наукових досягнень, підвищення кваліфікації вчених і любителів, інтеграцію до світового наукового процесу.

Науковий за фахом і демократичний за філософією, часопис «Краєзнавство» упевнено слідує своєму, на сьогодні обраному напрямку, уникаючи екстремізму будь-якого спрямування і поєднуючи наукову новизну з інтелектуальною ґрунтовністю на академічному рівні. До цього можна додати, на перший погляд контрверсійні, але у даному випадку доречні два поняття – консерватизм й істо-

ризм. Збереження пам'яті про минуле позначається на зовнішньому вигляді часопису, який мало змінився протягом останніх десятиліть, у стійкому підборі і розташуванні журнальних рубрик (хоча і тут відбуваються природні новації, що підказуються змінами у житті, але не надумані зміни). Звернення до передісторії, до коріння багатьох подій і фактів в історії українського народу становить відмінну рису презентованих публікацій, що надає йому науковість і академізм.

Редакція часопису «Краєзнавство» зовсім не прагне встигнути за швидкоплинним днем з його хвилинними сенсаціями. Редколегія журналу воліє більше орієнтуватися на загальні і локальні питання історії. «Краєзнавство», що дорожить своєю незалежністю, не бере участі у запеклій боротьбі політичних і громадських об'єднань, хоча в той же час, як усякий український науковий журнал, він не може ухилитися від участі у «боротьбі ідей». Час плине, а проблеми залишаються. Ця мудрість і стійкість, можна навіть сказати – респектабельність, в кращий бік відрізняє «Краєзнавство» від поверхневості й заангажованості, що бракує деяким періодичним виданням. Отже, позитивний образ часопису, що склався у читачів, як в Україні, так і за кордоном, навряд чи зазнає у майбутньому серйозних змін. Без пафосу і перебільшення можемо стверджувати, що за останні десятиліття піднесення краєзнавчого руху на академічний рівень відбулося саме на сторінках наукового журналу «Краєзнавство».

Таким чином, формування і становлення наукового видання «Краєзнавство» відбувалося в умовах важливих соціально-політичних трансформацій суспільства загалом і системи освіти, зокрема. Від початку свого існування журнал зарекомендував себе як серйозне фахове видання, авторитетна трибуна для оприлюднення вагомих результатів наукових досліджень у галузі вітчизняної історії. Попри матеріальні негаразди, технічні складнощі випуск збірників завжди був регулярний, а його авторський склад – доволі авторитетний. Значною мірою це уможливили ентузіазм і творча праця членів редакційної колегії часопису – головних редакторів видання П. Т. Тронька і О. П. Реєнта. Часопис «Краєзнавство» – досить насичене в інформаційному плані, а його матеріали можуть бути активно використані як науковцями в процесі дослідницької праці, так і усіма охочими ознайомитися з минулим історії українського народу.

У зверненні редакційної ради, редакції, видавців до читачів у першому номері відродженого 1993 р. журналу «Краєзнавство» були сказані чудові слова: «У добу нелегкого становлення державної незалежності України журнал «Краєзнавство» вважає за обов'язок плекати український національний патріотизм. Послідовно додержуючись засад історичного краєзнавства як наукової дисципліни, оприлюднюватимемо такі матеріали про події, факти, явища регіональної історії та культури, які відроджуватимуть у людській свідомості ідею самоцінності отчого краю, доходитимуть глибини духовних першоджерел

Вітчизни, нестимуть ґрунтовні знання й живитимуть пам'ять про все розмаїття етнічних, мовних, культурних та інших витоків українців. Часопис протистоятиме тяжким наслідкам довготривалої політики денационалізації народу, сприятиме пробудженню синівських почуттів до батьківської домівки, до материнської пісні, утверджуватиме єдність наших краян з Гуцульщини і Слобожанщини, Поділля і Полісся, Наддніпрянщини і Криму, з інших історико-етнографічних областей – У СВОЇЙ ДЕРЖАВІ, У НАШОМУ СЬОГОДЕННІ»⁴⁹, які, як на той час, так і сьогодні залишаються пророчими і актуальними.

References

1. Krayeznavstvo. – 1927–1930.

---

⁴⁹ До читачів // Краєзнавство: науково-популярний журнал. – 1993. – № 1. – С. 1.